

Borotínská naučná stezka J. E. Kypty

Jan Evangelista Kypta (1813 – 1868)
borotínský rodák, pedagogický spisovatel a hudební skladatel

Jan Evangelista Kypta – jeho hudební a spisovatelské dílo

Jan Evangelista Kypta se dožil 55 let, a jak sám ve svém deníku uvádí, od svých jednadvaceti let složil **60 skladeb chrámové hudby** (mše, rekvie, árie, Pange lingua, litanie, nešpory, zastavení k Božímu tělu, pastorely, apod.). Jeho **světské skladby** pro různé společenské příležitosti (polky, valčíky, mazurky, lendlery, čtyřrylky, pochody, pohřební písně, apod.) číslovány nebyly a ani Kypta je nezaznamenával. Odhaduje se, že celkový počet všech jeho prací je 100 skladeb.

Patrně nejznámější jsou jeho pastorální mše. **Pastorální mše A dur – opus 10** z roku 1837 složená v Jindřichově Hradci byla natolik oblíbená, že „byla dávána na českých kůrech střídavě se známou pastorální mší půlnoční Jakuba Jana Ryby“. Když jí Jan Kypta skládal, bylo mu 24 let.

Dalším velmi známým Kyptovým dílem je **pastorální „Česká mše vánoční“ – opus 39**. Ta vznikla za jeho působení v Telči roku 1853, kdy bylo Kyptovi 40 let a tradice jejího uvádění se udržela nejen v Telči. I ona se stala důstojným protějškem slavné vánoční mše „**Hej mistře**“ (lidově Rybovka) Jakuba Jana Ryby, bez níž si české Vánoce již nelze ani dobře představit.

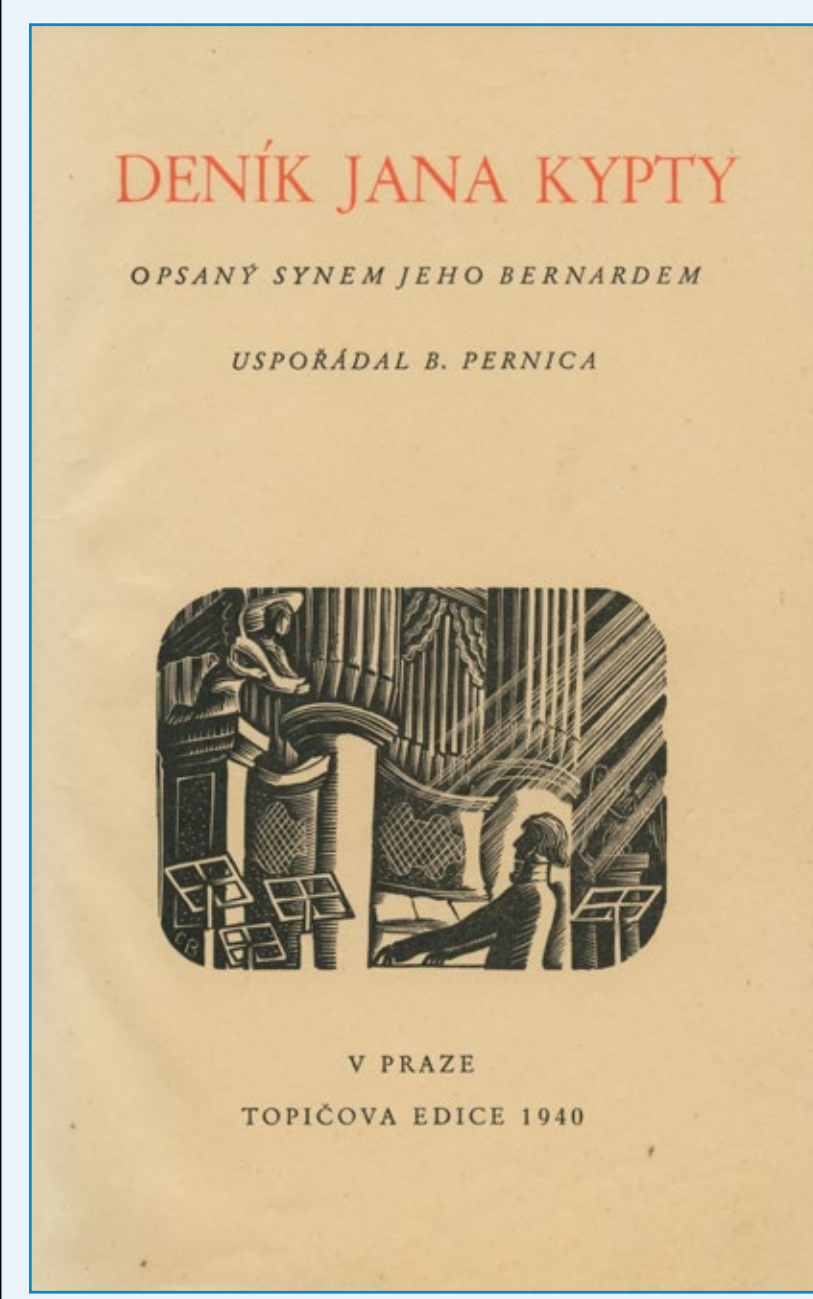
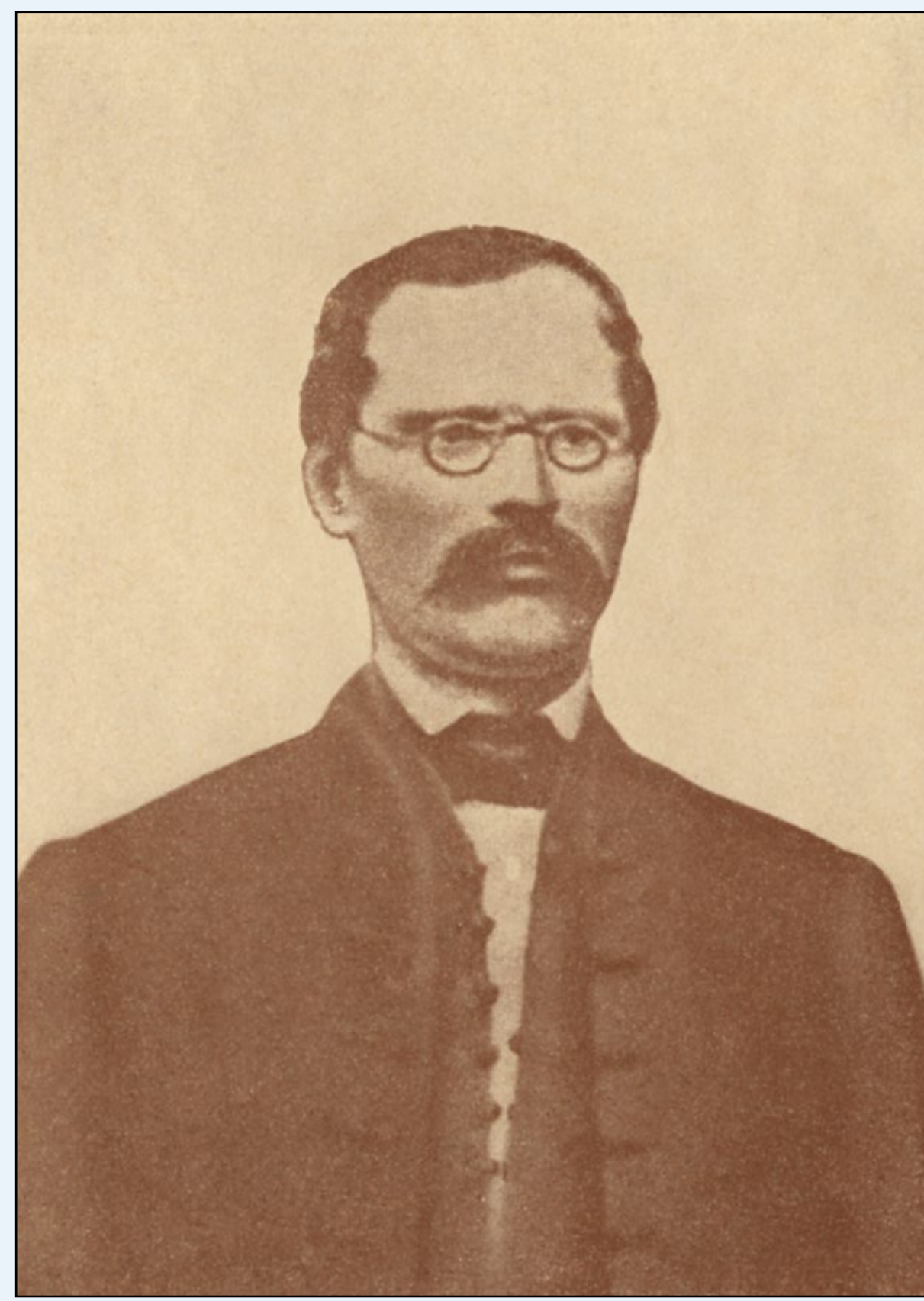
Zvláštní skupinu Kyptovy tvorby tvoří **pastorely**. V jeho době nebyla tvorba tohoto drobného vánočního žánru již tak běžná, přesto dodnes patří Kyptovy dochované kompozice se zpěvnou melodií k pozoruhodným skladbám. Ve svém deníku si k roku 1848 poznamenal: „**Pastorely o vánočních svátcích nadělaly tolik hluku, že jen každý**

o nich a o mně vypravoval. Lid si mne velice vážil, mne ctíl a miloval.“

Kromě toho, že byl Jan Evangelista Kypta v některých případech i autorem textů ke svým skladbám, je autorem „**Nauky o souhlasu**“ obsahující význačnou a objevnou část týkající se generálního basu (tj. způsobu vytváření harmonické struktury hudební skladby). Nauka o souhlasu byla napsána v roce 1847 v Jindřichově Hradci, ale tiskem byla vydána teprve v roce 1861.

Při své učitelské práci se Jan Evangelista Kypta neustále zamýšlel nad zkvalitňováním pedagogické činnosti. Z praktických důvodů napsal a nechal vydat několik učebnic, například v roce 1847 **jazykovou mluvnici a učebnici zeměpisu v českém a německém jazyce** („Kleine Sprachlehre“ a „Kurzgefasste Erdbeschreibung“), v roce 1851 byl vydán jeho **Stručný dějepis Moravy**, v roce 1867 **Proprava k řeči české a k pravopisu**. Snažil se rovněž publikovat ve školském kalendáři („Schulkalender“), kde vyšlo několik jeho článků.

Jeho spisovatelská činnost, kromě již výše zmíněného edukativního zaměření, byla cílena zejména k historickým sdělením. V roce 1857 sepsal **Stručný dějepis města a panství Telče**. V roce 1862 dokončil překlad staré německé knihy „Der Spiegel“, která vyšla pod názvem **Zrcadlo nábožnosti a dobročinnosti hraběnky Františky Slavatové, paní v Jindřichově Hradci a na Telči** a průběžně vedl a psal **Kroniku dívčí školy v Telči**.

Deník Jana Kypty

V srpnu roku 1863 začíná Jan Evangelista Kypta svým dětem sepsávat „**jako blaženou památku na svého otce**“ vyprávění o svém životě a své době. Bylo to v čase, kdy byla nemocná jeho druhá manželka Kateřina Kubáková. Ta o měsíc později zemřela a Kypta zůstal sám se svými šesti dětmi.

V rukopise jsou paměti nadepsány Deník Jana Kypty a popisuje v něm své hlavní životní periody. Toto jeho autentické vyprávění končí 28. února 1868. Dál už deník dopisuje jeho nejstarší syn Jan: „**Nemoc otce našeho den ode dne se vůči hledě horšila, tak že bylo nutno, aby se dal pro bezpečnost svátostmi umírajících zaopatřit.**“ Kyptův rukopis posléze opsal jeho nejmladší syn Bernard a pro tisk ho uspořádal Bohuslav Pernica. V edici „**Topičovy knihy českých osudů**“ byl „**Deník Jana Kypty**“ vydán roku 1940. Bohuslav Pernica v doslovu píše: „**Paměti Jana Evangelisty Kypty, vzorného učitele, hudebního skladatele a spisovatele, jsou kulturním dokladem**

života a osudu muže, jenž po trnech krácel ku hvězdám. Prostředí české národní školy ve městě i na vsi je zde osvětleno zážitky vnímavého současníka, jehož působení a umělecká tvorba spadají do poloviny 19. století. Je to období rakouské školy před rokem 1848 a po něm. Vroucí zbožnost, láska k vlasti a neobyčejná vytrvalost jsou třemi hlavními pilíři života, jež byl skutečně a cele žít.“

Deník Jana Kypty se stal základním podkladem pro realizaci naučné stezky, po které jste se z borotínského rynku vydali. Pokud byste chtěli v objevování Jana Evangelisty Kypty pokračovat, vydejte se do Telče, do města, kde dvacet let působil na dívčí obecné škole, byl ředitelem kůru a založil chrámový orchestr a sbor. Každoročně tam o Vánocích hrají jeho půlnoční mši a náměstí mezi jezuitskou kolejí a farním kostelem sv. Jakuba nese na památku jeho jméno – **náměstí Jana Kypty**.

Děkujeme za vaši návštěvu.

9. V Borotíně u rybníka

Greenways – zelené stezky

V oblasti turistiky se na území Borotínska a jeho okolí budete často setkávat s pojmem „greenways“ nebo chcete-li v překladu zelené stezky. Odborná definice tohoto pojmu je následující: „**Zelené stezky Greenways jsou trasy, komunikace nebo přírodní koridory, využívané v souladu s jejich ekologickou funkcí a potenciálem pro sport, turistiku a rekreaci. Přinášejí užitek v oblasti ochrany přírody a kulturního dědictví, zlepšují možnosti pro dopravu, rekreaci a turistiku, jsou výzvou k zdravějšímu životnímu stylu a udržitelnému využívání místních zdrojů. Zelené stezky vedou občany, zastupitele, úřady a podnikatele ke společnému plánování a zlepšování života v jejich obci a komunitě.**“

Historie vzniku hnutí Greenways

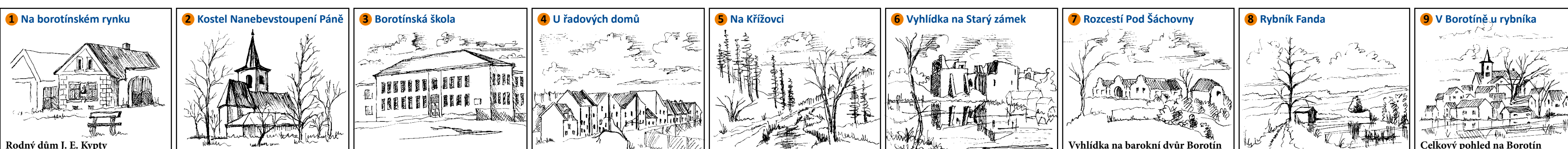
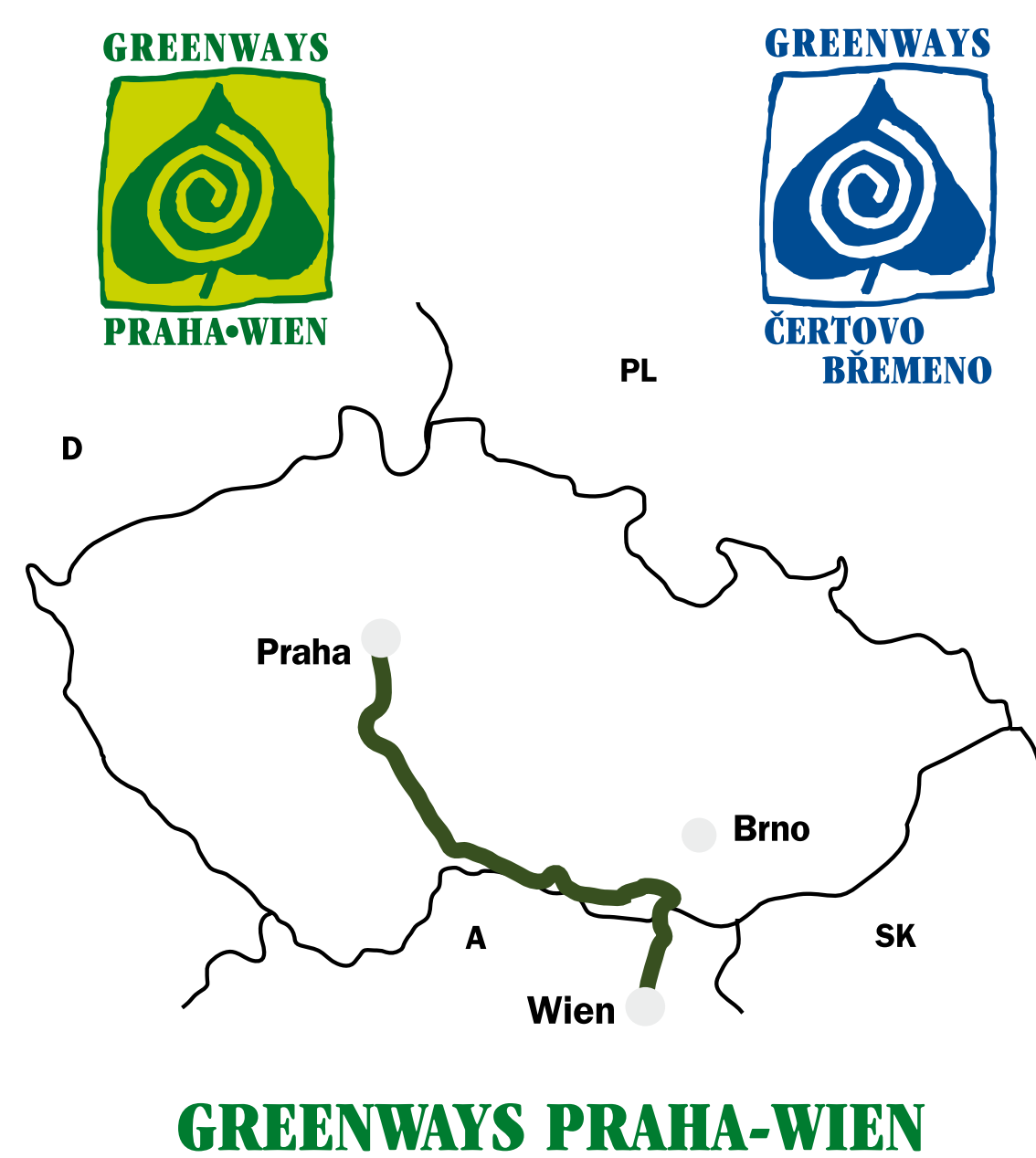
Základy **hnutí Greenways** se datují již do konce 19. století jako výsledek práce městského a parkového architekta Fredericka Law Olmsteda z USA a Ebenezera Howarda z Velké Británie. Přestože se původní myšlenky Greenways objevily ve Francii a s rozvojem tzv. zahradních měst i ve Velké Británii, Francii a Belgii, za kolébku hnutí jsou považovány USA, kde rozvoj hnutí Greenways byl spojován s reakcí na nekontrolovanou urbanizaci. Evropské země rozvinuly koncept zelených stezek v závislosti na geografických, městských, ekonomických a kulturních specifikách jednotlivých zemí a regionů. Některé státy pracují na rozvoji zelených stezek již 30 let, jiné právě začínají. V květnu 1997 bylo v rámci První evropské konference o šetrné dopravě a opuštěných železnicích ve Val-Die v Belgii rozhodnuto o založení Evropského sdružení Greenways. Zakládající shromáždění sdružení se konalo v Namur v Belgii dne 8. 1. 1998. Statut byl podepsán sedmnácti reprezentanty institucí a sdružení ze šesti evropských zemí: Španělska, Francie, Velké Británie, Lucemburska, České republiky a Belgie.

Historie českých Greenways

Myšlenku a iniciativu Greenways přinesli do České republiky Čechoameričané Lubomír a Tereza Chmelařovi v roce 1990. Spolu se skupinou nadšenců založili později občanské sdružení Greenways – Zelené stezky, které ve své kanceláři ve Valticích připravilo projekt kulturní turistické stezky Greenways Praha-Vídeň. Od roku 1998 spravuje Greenways jako jeden ze svých grantových a asistenčních programů Nadace Partnerství.

Historie Greenways na území Společenství obcí Čertovo břemeno

Naučná stezka, na které se právě nacházíte, je zařazena do místních greenways s názvem **Greenways Čertovo břemeno**. Vše vzniklo v roce 2004, kdy sdružení okolních obcí s názvem **Společenství obcí Čertovo břemeno** začalo značit první cykloturistické trasy. Impulsem k tomu byla mezinárodní stezka **Greenways Praha-Vídeň** (vyznačena v roce 1998), která územím mikroregionu Společenství obcí Čertovo břemeno prochází. Ve snaze zpřístupnit návštěvníkům turisticky atraktivní místa zdejšího mikroregionu se Greenways Čertovo břemeno postupně rozvíjejí a zkvalitňují. **Zelené stezky Greenways Čertovo břemeno jsou složeny z cykloturistických tras, zimních běžeckých stop, pěších turistických tras, naučných a výletních stezek, křížové cesty z Jistebnice ke kapli sv. Máří Magdalény a lesoparku Městské sady Jistebnice.**

Partneři:
Společenství obcí Čertovo břemeno a Městys Borotín

Informační panel byl zhotoven roku 2014 v rámci projektu **Zkvalitňování zelených stezek Greenways Čertovo břemeno**. Projekt byl podpořen Místní akční skupinou Krajina srdce z „Fiche č. 6: II.1.3. Území zpřístupněné účastníkům cestovního ruchu“ a byl spolufinancován Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova – v rámci osy IV LEADER Programu rozvoje venkova ČR.